

Ивана Ј. Вранић Петковић*
Београдска академија пословних
и уметничких струковних студија

Драгица Д. Мирковић
Београдска академија пословних
и уметничких струковних студија

Ана Б. Мандић Ивковић
Београдска академија пословних
и уметничких струковних студија

УДК 811.111'374:37.018.43
37.018.43:578.834(100)"2020/2021"
DOI: 10.7251/RFFP2426099V
Кратко или претходно саопштење

УСВАЈАЊЕ ЛЕКСИКЕ У ОНЛАЈН НАСТАВИ ТОКОМ ПАНДЕМИЈЕ COVID-19: ИСКУСТВА СТУДЕНТСКЕ ПОПУЛАЦИЈЕ¹

Како су све високошколске установе у Србији на почетку пандемијске кризе 2020. прешле на неки облик учења на даљину, овај рад покушава да анализира искуства студентске популације када је у питању усвајање пословног енглеског језика. Циљ је указати на проблеме и изазове са којима се суочавала студентска популација Београдске академије пословних и уметничких струковних студија (БАПУСС) у контексту усвајања енглеског пословног језика с посебним фокусом на лексику. Како би се прикупили битни подаци за ово емпиријско истраживање, осмишљена је анонимна анкета која је имала за циљ да се добије увид у искуства студентске популације из овог истраживања. Анкета је била прослеђена студентима и студенткињама (њих укупно 56, м= 22, ж= 34) који су током трајања светске пандемије похађали прву годину основних студија БАПУСС-а, студијски програм Менаџмент, и почели да изучавају пословни енглески језик. Састојала се од десет питања и спроведена је у октобру и новембру 2023. године. За обраду података коришћен је Ексел (Excel). Припремљена је кван-

* ivanavranic11@gmail.com

¹ Рад је излаган на међународној конференцији под називом *Језици и културе у времену и простору 11*, на Филозофском факултету у Новом Саду, у новембру 2023. године.

титативна анализа која се састоји само од дескриптивних статистичких података – фреквенција и процената. Истраживање је представило искуства студентске популације, то јест, каквим методама и техникама, когнитивним и метакогнитивним стратегијама су прибегавали у контексту усвајања лексике енглеског језика и шта им је највише користило у процесу усвајања знања при реализацији онлајн наставе. Такође, истраживање је показало да је хитна примена алтернативних облика онлајн наставе на БАПУСС-у због пандемије корона вируса представљала велики изазов за студенте и студенткиње који су изучавали пословни енглески језик, у погледу укупне организације наставе и нових техника и метода усвајања, али је и открило њима неке нове и позитивне аспекте образовања на даљину којих до тада нису били свесни.

Кључне речи: лексика пословног енглеског језика, студентска популација, онлајн настава, високошколске установе, пандемија Covid-19

УВОД

Промене на свим друштвеним нивоима које је донела пандемија корона вируса одразиле су се и на образовни систем широм света. Те промене биле су веома драматичне у оним друштвеним системима који нису имали увелико интегрисане информационо-комуникационе технологије (ИКТ) у свој образовни систем.

Током пандемије 2020. и 2021. године дошло је до значајног развоја дигиталних средстава која олакшавају усвајање страног језика и вокабулара, и данас, више него икада раније, на интернету су доступне многе иновативне алатке и материјали. Нека од истраживања показују да су за усвајање вокабулара енглеског језика путем ИКТ, студенти широм света најчешће користили доступне апликације за учење страног језика, као што су Blackboard (Bb), Quizlet, Duolingo, British Council EnglishScore, Babbel и др. и платформе за друштвене мреже (Alahmad, 2020; Alamer, 2020; Alharthi et al., 2020).

Интензивни развој дигиталних технологија у последњих неколико година утицао је и на наставу страних језика. У том смислу, примена ИКТ-а при реализацији наставног процеса на свим нивоима допринела је развоју различитих модела и алатки за усвајање страног језика, које олакшавају и класичан облик наставе, али и онлајн

наставу. Када је у питању образовни систем у Србији, бројна истраживања која су се бавила тематиком наставе током пандемије корона вируса (Новаковић 2021; Стојановић, 2020; Степановић, 2020; Медар & Ратковић, 2020, Вранић Петковић и др., 2023; Vranić Petković & Georgijev, 2024) показала су да је ургентан прелазак са класичног облика наставе на онлајн наставу проузроковао велике потешкоће и ставио наставно особље пред велики изазов. То се превасходно могло приметити у погледу примене адекватне дигиталне платформе, метода, техника, материјала и др., али се исто тако показало да су изазови релативно успешно превазиђени.

У овом раду бавимо се искуствима студентске популације приликом усвајања енглеског језика за посебне намене, с посебним фокусом на усвајање лексике, током трајања пандемије и наставе на даљину. Важно је напоменути да настава пословног енглеског језика има за циљ да буде прилагођена посебним потребама студената и као таква, интеграција ИКТ у наставу пословног енглеског језика не разликује се од ИКТ примене у настави општег енглеског језика.

Алтернативни облици наставе понудили су бројне иновативне алате, методе, технике који су од велике користи у погледу ефикасног усвајања страног језика. Како се настава није одвијала у просторијама високошколских установа, већ онлајн, у раду ћемо представити контекст наставе пословног енглеског језика путем онлајн платформи и показати каква су искуства студентске популације.

УСВАЈАЊЕ ЛЕКСИКЕ СТРАНОГ ЈЕЗИКА У ОНЛАЈН НАСТАВИ ТОКОМ ПАНДЕМИЈЕ COVID-19

Усвајање лексике страног језика представља интегративни део усвајања страног језика и изузетно је важно за развијање језичких вештина рецепције и продукције. Учење нових речи не подразумева само да се познаје њихово значење и смисао. Према Херду и Луису (2008) [Hurd & Lewis], то је кумулативни процес који зависи од идентификације речи, значења и њене употребе у различитим околностима. Хач и Браун (2000) [Hatch & Brown] су приметили и дефинисали пет кључних корака при усвајању нових речи: сусрет с новом речи, идентификовање обрасца речи, идентификовање њеног значења, повезивање облика речи са њеним значењем и на крају, њена употреба у контексту од стране говорника. Ове фазе усвајања једне речи до њене коначне употребе, од ученика захтевају да прибегне метакогнитивним (на пример: одабир адекватног материјала, уџбеника или апликације, записивање речи и њеног значења и примера упо-

требе, саморегулација и сопствена процена напретка и рефлексивна о томе; и сл.) и когнитивним стратегијама (честим понављањем речи и њеном употребом у различитим контекстима; повезивање нове речи са већ познатим речима које бар слично звуче; организација и систематизација породице речи на основу области; контекстуализација речи и израза као и стварање менталних асоцијација, итд.), а такође и стратегији меморисања и друштвеним стратегијама. Можемо сматрати да кроз исти или веома сличан процес и фазе пролазе и студенти који усвајају лексику енглеског језика приликом наставе на даљину.

У време када се појавила пандемија корона вируса, онлајн настава, односно настава на даљину, већ је била присутна на многим факултетима у Србији, на свим академским нивоима образовања, али углавном као део комбинованог учења и више се користила у случају програма учења на даљину (Вранић Петковић и др., 2023). Међутим, и поред тога тај период је био један од адаптивнијих и трансформативнијих. Памтимо га и по бројним изазовима који су настали наглим преласком на образовање на даљину, такође и по недостатку краткорочних и дугорочних очекивања; потреби за одговарајућом техничком инфраструктуром; потреби да и академци и студенти имају добру дигиталну писменост (Reimers et al, 2020).

Убрзани развој модерне технологије последњих деценија, поготово интернета, рачунара и мобилних телефона, обликовао је и реформисао начине на које су се ове савремене алатке примењивале у наставној пракси. Генерације младих људи које су све више отворене ка мултикултурализму, и динамички се везују за функционисање у свету преко модерне технологије, тимски су оријентисани и уче из искуства (Zhang & Bonk, 2010: 79, 83). Према мишљењу ових аутора, овако *обучене* генерације представљају посебан изазов за старије предаваче, јер ови студенти могу бити „најзахтевнији, најизазовнији или они којима се најтеже може угодити у онлајн образовању”¹ (Zhang & Bonk, 2010: 80). Често се то огледа у томе што студентска популација и сама истражује адекватне начине за усвајање језика. Другим речима, уместо да чекају упутства професора, некада и сами саопштавају своје потребе, постављају нове захтеве пред професором, а сада након дугорочне примене савремене технологије у онлајн настави услед пандемије корона вируса, неретко и сами траже од професора

¹ “these young students may appear to be the most demanding, challenging, or hard-to-please consumers in the online learning business” (ауторски превод)

да се активно примењују савремене технологије и при класичном облику наставе.

На високошколским установама у Републици Србији настава страних језика у почетку пандемије одвијала се ван просторија образовних установа, помоћу онлајн дигиталних платформи. Неке од установа поседовале су сопствене дигиталне платформе, попут *Moodle* платформе или сличне њој, док су неке користиле *Microsoft Teams*, *Google Hangouts Meet*, *Zoom*, и друге. Ове модерне алатке су омогућиле да се настава може изводити и асинхроно и синхроно. Ранија истраживања која се баве учењем страног језика на даљину показују да је ученицима на даљину (више него иначе приликом класичног облика наставе), понуђена прилика да вежбају и развијају своје говорне вештине током часа, да комуницирају у писаној форми, да имају и користи од тренутних повратних информација од наставника и да имају угодне часове (Hampel, 2003; White, 2017). Нека истраживања која се фокусирају на образовање *лице у лице* ипак закључују да онлајн приступ настави и учењу страног језика који се заснива на аутентичним материјалима, доприноси већој флексибилности и индивидуализацији, и да може изазвати повећање посећености и ангажовања (Gacs et al. 2020; Lowe, 2020). Предности онлајн учења језика су очигледне, али неке студије показују да њени позитивни ефекти могу бити ограничени техничким и личним проблемима, као на пример, ниска самоефикасност ученика и наставника за онлајн учење или коришћење рачунара (Artino, 2010). Такође, с једне стране, примећено је да се код неких ученика јавља слабо активно учешће, док се с друге стране, може приметити доминација појединих ученика у оквиру онлајн наставе (Hampel, 2003; Maican & Cocoradă, 2021).

Нека од истраживања која су се бавила образовним системом у Србији током пандемије корона вируса (Новаковић 2021; Стојановић, 2020; Степановић, 2020; Медар & Ратковић, 2020, Вранић Петковић, Мирковић и Мандић Ивковић, 2023; Vranić Petković i Georgijev, 2024) показала су да је ургентан прелазак са *лице у лице* наставе на онлајн наставу изазвао проблеме и ставио наставно особље пред велики изазов. То се превасходно могло приметити у погледу примене адекватне дигиталне платформе, метода, техника, материјала и др., али се исто тако показало да су изазови релативно успешно превазиђени. Ми ћемо у даљем раду, с аспекта методологије усвајања страног језика, представити искуства студентске популације у усвајању лексике пословног енглеског језика током пандемије вируса ковид; каквим методама, техникама и стратегијама су

прибегавали у контексту усвајања језичког знања, како у току редовне онлајн наставе тако и при самосталном раду, с посебним фокусом на лексику, а при реализацији онлајн наставе. Пре пандемије у образовном систему у Србији нису у великој мери били заступљени и практиковани дигитални облици наставе, те је наш главни циљ био да испитамо пред каквим изазовом се нашла студентска популација БАПУСС-а.

МЕТОДОЛОГИЈА ИСТРАЖИВАЊА: УЗОРАК И ИСТРАЖИВАЧКИ ИНСТРУМЕНТ

Имајући у виду да се посебност и значај језика струке огледа управо у примени специфичног регистра и терминологије који се усвајају и користе у специфичном контексту, важно нам је било да испитамо с каквим изазовима су се сусретали студенти и студенткиње у насталој дигиталној наставној пракси. У раду ћемо дефинисати и описати контекст усвајања лексике пословног енглеског језика код студената 1. године основних студија, на студијском програму Менаџмент, током периода када се настава није реализовала у историјама високошколске установе, већ путем онлајн платформи. Основи циљ овог истраживања јесте да опишемо и представимо искуства студентске популације, то јест, каквим методама и техникама су прибегавали у контексту усвајања лексике енглеског пословног језика; какве су сопствене језичке стратегије усвојили и шта им је највише користило у процесу усвајања знања током трајања пандемије и при реализацији онлајн наставе.

Инструмент истраживања чини онлајн анкета (*Google forms*) која је мејлом прослеђена студентима Београдске академије пословних и уметничких струковних студија (у наставку рада БАПУСС) који су почели да изучавају пословни енглески језик. Група која је испитана обухвата оне студенте и студенткиње који су предмет слушали током школске 2020/2021. године. Анкета је рађена током октобра и новембра месеца 2023. године, а укупно је садржала 10 питања и то комбинованог типа, где су прва два питања била отвореног типа и у сврху прикупљања података о полу и годинама старости испитаника и испитаница, а других осам питања затвореног типа и сврсисходни. За обраду података коришћен је Ексел (*Excel*). На тај начин, урађена је квантитативна анализа која је обухватила само дескриптивну статистику (фреквенција и процента) и тако су добијени подаци о томе са каквим изазовима и потешкоћама су се студенти и студенткиње сусретали приликом усвајања вокабулара пословног енглеског језика

након преласка са класичне на онлајн наставу. Укупан број испитаника, који су валидно попунили анкету, јесте 56, од чега 34 студенткиње и 22 студента, сви узроста од 18 до 21 године старости.

Анкета се сматра једним од најефикаснијих мерних инструмената. Њена предност огледа се у томе што уз минимум истраживачког времена, труда и уложеног ресурса, може се прикупити велика количина података од великог броја људи (Dörnyei & Taguchi, 2010: 6). Уколико је упитник добро конципиран, и обрада података може бити брза и једноставна уз употребу модерног рачунара и софтвера, а такође се умањује и пристрасност аутора анкете и повећава поузданост добијених података.

Међутим, Дорнеј и Тагучи [Dörnyei & Taguchi] (2010: 6–9) наводе одређене предности и недостатке анкете као мерног инструмента. Оно што би ову анкету могло да чини поузданом јесте време које је неопходно издвојити за попуњавање, питања су једноставна, а одговори понуђени.

Резултати истраживања

Приказ и тумачење прикупљених одговора биће представљени према редоследу позиционирања питања у анкети како би резултати могли лакше да се прате.

Као што је претходно наведено, прва два питања у анкети била су у циљу прикупљања основних података о структури испитаника, где се показало да је анкету попунило укупно 22 студента и 34 студенткиње, узроста између 18 и 21 годину.

С обзиром на то да пре пандемије у образовном систему у Србији нису у великој мери били заступљени и практиковани дигитални облици наставе, пред великим изазовом нашло се и наставно особље, али и студентска популација. Показало се да је пандемија у великој мери подстакла студентску популацију да, поред организоване онлајн наставе, и самостално усвајају знања и вештине. С тим у вези, било је интересантно испитати чему су студенти и студенткиње БАПУСС-а најчешће прибегавали када су самостално учили лексику пословног енглеског језика путем ИК технологије. Њихови одговори представљени су у Табели 1.

Табела 1. Одговори на питање о најчешће коришћеним дигиталним средствима/изворима, при самосталном усвајању лексике

Понуђени одговори	Проценти
Онлајн енглески – енглески речник (монолингвални)	5,4%
Онлајн билингвални речник	3,6%
Јутјуб видео садржаје	28,6%
Онлајн часописе	3,6%
Онлајн пословне вести из струке	1,8%
Апликације за учење језика на мобилном телефону	21,4%
Друштвене мреже	26,8%
Не користим ништа од наведеног	8,9%

Као што се може видети у табели изнад, највећи део испитаних студената и студенткиња изјаснио се да су за самостално усвајање лексике пословног енглеског језика користили јутјуб видео садржаје, затим друштвене мреже и апликације за учење језика на мобилном телефону. Током пандемије дошло је до значајног развоја дигиталних средстава и ИКТ која је у великој мери олакшала усвајање страног језика и вокабулара.

У оквиру четвртог питања у анкети од студената и студенткиња затражиле смо да одговоре како су долазили до значења непознатих речи при обради текста/лексичких вежби током трајања пандемије. Било је могуће одабрати више одговора. С тим у вези, из табеле испод може се видети да је више од половине студената и студенткиња БАПУСС-а до значења непознатих речи најчешће долазило погађањем значења речи из контекста, али су често консултовали наставника или онлајн речник. Студенти и студенткиње БАПУСС-а су развијали и когнитивне стратегије (на пример, погађањем речи из контекста) како би себи олакшали усвајање лексике пословног енглеског језика.

Табела 2. Одговори о томе како су долазили до значења непознатих речи при обради текста/лексичких вежби

Понуђени одговори	Проценти
Погађањем речи из контекста	55,4%
Питајући наставника	44,6%
Питајући колеге	25%
Коришћењем онлајн речника	41.1%

У наредном питању замолиле смо студенте и студенткиње да нам кажу које су технике користили за учење лексике пословног енглеског језика. Било је могуће одабрати више одговора. У оквиру овог питања, и питања које следи, циљ је био испитати колико су студенти и студенткиње свесни сопственог процеса усвајања нових речи и израза, умеју ли да поставе сопствене циљеве и одаберу адекватну технику.

Табела 3. Одговори о техникама које су студенти користили за учење лексике пословног енглеског језика

Понуђени одговор	Проценти
Означавам нове речи у уџбенику и ту записујем превод и/ или синониме	62,5%
Преписујем листе речи и израза у свеску	33,9%
Правим електронску листу речи и израза помоћу рачунара	8,9%
Користим онлајн речник да креирам своју листу	16,1%
Користим апликације за тематско учење лексике на мобилном телефону	12,5%
Абецедно групишем речи и изразе	5,4%
Тематски групишем речи и изразе	7,1%

Показало се да су студенти и студенткиње најчешће прибегавали техници означавања нових речи у уџбенику, са стране, записујући директан превод те речи (значење) или синониме, и да су преписивали нове речи и изразе у свеску. Мањи број одговора чине технике попут оних да су користили апликације за тематско учење лексике на мобилном телефону, затим да су користили онлајн речнике и ту креирали листе речи или да су на свом рачунару правили електронске листе речи и израза, итд. На овај начин студенти и студенткиње БАПУСС-а показали су да управљају својим учењем, умеју да прилагоде технике за усвајање нових речи и израза својим потребама, што говори о развијеним и метакогнитивним стратегијама.

У претходним питањима видели смо да су студенти развили одређене когнитивне и метакогнитивне технике за успешније усвајање лексике пословног енглеског језика. Такође, у оквиру следећег питања испитали смо каквим су методама прибегавали, где се показало да су за *усвајање лексике пословног енглеског језика током онлајн наставе*, најчешће преписивали и памтили како се реч пише, а уједно и памтили значење речи. Нешто мањи број њих рекао је да су изговор повезивали са већ познатом речи на енглеском језику и да су обнав-

љали научене речи понављањем наглас, или да су себе замишљали у датој ситуацији како користе нову реч, односно нови израз. Неки су правили асоцијације помоћу менталних слика или су осмишљавали сопствене примере реченица са новим речима које су затим читали наглас. Испитана студентска популација показала је да се служи ширим спектром когнитивних и метакогнитивних стратешких метода које су им олакшале усвајање пословног вокабулара енглеског језика. При томе, развили су креативне саморегулаторне стратегије о могућим применама одговарајућих метода и прилагодили их себи.

Табела 4. Одговори о методама које су студенти користили за учење лексике пословног енглеског језика

Понуђени одговори	Проценти
Преводим речи и изразе на српски помоћу билингвалног речника	14,3%
Преводим речи и изразе на српски помоћу монолингвалног	3,6%
Користим онлајн монолингвални речник да научим изговор и видим примере употребе	19,6%
Проширујем листу речи из уџбеника са синонимима и објашњењима уз помоћ онлајн монолингвалног речника	8,9%
Користим апликације за учење на мобилном да креирам сопствену листу и пратим напредак	12,5%
Изговор повезујем са познатом речи на енглеском	41,1%
Изговор повезујем са сличном речи на српском	14,3%
Преписујем и памтим како се пише реч и уједно памтим значење	42,9%
Правим асоцијације помоћу менталних слика	21,4%
Обнављам научене речи понављањем наглас	23,2%
Смишљам сопствене примере реченица са новим речима, затим читам наглас	21,4%
Замишљам себе у датој ситуацији како користим реч/ израз	23,2%
Памтим све на часу	7,1%
Ниједну од наведених	1,8%

У оквиру следећег питања питали смо студенте и студенткиње БАПУСС-а кроз какве активности су најчешће волели да усвајају лексику пословног енглеског језика на онлајн часовима. С тим у вези, издвојио се одговор где су истакли да им се највише допало да се у току онлајн часова ради обрада стручних текстова, где су се увежбавали читање текстова и превод, а након тога су били у могућности да

међусобно дискутују и постављају питања једни другима. Поред ове активности, велики број испитаних студената и студенткиња изјаснио се да им се допало да се на часовима користе вежбе које подразумевају укључивање аудио и видео материјала, али и да се води конверзација о стручним темама.

Табела 5. Одговори о активностима кроз које су студенти најчешће волели да усвајају лексику пословног енглеског језика

Понуђени одговори	Проценти
Обрада стручних текстова (читање/ превод/ одговори на питања)	30,4%
Разговор о стручним темама	21,4%
Лексичке вежбе базиране на проблемским ситуацијама струке	10,7%
Граматичке вежбе базиране на стручним примерима	7,1%
Кроз аудио/ видео материјале	28,6%
Коришћење речника	1,8%

Оваква селекција одговора говори у прилог томе да студентска популација БАПУСС-а преферира *живу* интеракцију и комуникацију, али и имплементацију дигиталних алатки у циљу осавремењивања наставног процеса. На овакав закључак упућују и одговори из следећег питања где смо их питали да се изјасне да ли више воле самостално учити помоћу ИК технологија, или учити путем организоване наставе/курсева (у групи и уз помоћ професора). Дистрибуција одговора показује да ипак више од половине испитаних студената и студенткиња жели да успостави друштвену интеракцију при усвајању нових знања. Другим речима, више од половине се изјаснило да више воли да учи путем организоване наставе и курсева у групи и уз помоћ професора или професорке, док се нешто мање од половине изјаснило да им више прија самостално учење помоћу ИКТ. Међутим, овај приближан проценат одговора (оба око 50%) можда се може приписати евентуалном утицају одређених емотивних стања студената и студенткиња, где неки од њих већу сигурност и самопоуздање осећају уколико нису у директној интеракцији са својим колегама, колегиницама и наставницима.

Табела 6. Одговори о томе на који начин им је више одговарало да усвајају лексику пословног енглеског језика

Понуђени одговори	Проценти
Самостално учење путем ИК технологије	42,9%
Учење путем организоване наставе/ курсева (у групи и уз помоћ професора)	57,1%

У оквиру претпоследњег питања у анкети желеле смо да испитамо студенте и студенткиње БАПУСС-а да ли су неке од усвојених стратегија за учење пословне терминологије енглеског језика, а које су користили током онлајн наставе, побољшале или унапредиле њихово језичко знање. Било је могуће одабрати више одговора. Највећи број њих је рекао да су им усвојене стратегије помогле да науче нове речи и изразе и да унапреде могућности комуницирања у домену пословног енглеског језика. Нешто мањи број њих изјаснио се да су им нове стратегије помогле да самостално наставе да уче језик струке, или да су им активирале пасивно знање речи и изрза.

Табела 7. Одговори о томе како су неке од усвојених стратегија за учење пословне терминологије енглеског језика, побољшале или унапредиле њихово језичко

Понуђени одговори	Проценти
Помогле су ми да научим нове речи и изразе	66,1%
Активирале су пасивно знање речи и изразе	16,1%
Унапредиле могућности комуницирања у домену енглеског језика	41,1%
Помогле да самостално наставим да учим пословни енглески језик	30,4%
Нису значајно утицале на усвајање пословне терминологије	5,4%

Оваква дистрибуција одговора упућује на то да су самосталне стратегије (когнитивне и метакогнитивне), вештине, методе и технике које су развили током трајања онлајн наставе помогле при усвајању нових знања. Може бити да је ситуација пред којом су се нашли подстакла креативност, а код неких и већу продуктивност и дисциплину и открила нове моделе и начине за усвајање језика који су им до тада били непознати или недоступни.

Логично се поставља питање да ли је овај облик онлајн наставе који је трајао током пандемије на неки начин помогао студентима и студенткињама БАПУСС-а да одређене методе за усвајање лексике пословног језика могу и самостално да користе. С тим у вези је било последње питање у анкети, а одговори су показали да преко 85% испитане студентске популације види бенефите онлајн наставе у погледу усвојених вештина и стратегија за усвајање лексике пословног енглеског језика.

Табела 8. Одговори о томе да ли су се показали бенефити онлајн наставе у погледу усвојених језичких стратегија и вештина

Понуђени одговори	Проценти
Потпуно се слажем	33,9%
Слажем се	53,6%
Неодлучан/на сам	7,1%
Не слажем се	3,6%
Уопште се не слажем	1,8%

ДИСКУСИЈА И ЗАКЉУЧЦИ

За потребе овог истраживања коришћена је анкета као мерни инструмент. Учесници истраживања су похађали курс пословног енглеског језика 2 до 3 године пре него што су приступили изради анкете. С тим у вези, јако је битно истаћи да подаци до којих смо дошли могу бити подложни и даљој дискусији у погледу поузданости добијених података услед временске дистанце. Наиме, може се претпоставити да је испитивана студентска популација дала одговоре који потенцијално нису адекватни или да једноставно нису довољно мотивисани за попуњавање исте. Такође, испитаници и испитанице често имају тенденцију да при попуњавању анкете износе оне своје ставове, уверења, мишљења и искуства за које мисле да би се од њих очекивало да имају, а не оне које заиста имају.

На основу обраде добијених података можемо закључити да је испитана студентска популација БАПУСС-а релативно успешно савладала потешкоће пред којима се наша у изазовним околностима наставе пословног енглеског језика током пандемије. Дигитална наставна пракса у великој мери је оспособила студенте и студенткиње да развију когнитивне и метакогнитивне стратегије које су им помогле да лакше самостално приступе усвајању лексике пословног енглеског језика, али и да вешто користе доступна дигитална средства при самосталном учењу. Такође, на овакве резултате упућују и друга истраживања код нас (Стојановић, 2020; Вељковић Michos & Бошковић Марковић, 2021; Поповић и др., 2021; Николић и др. 2022) која потврђују да је током пандемије порасла употреба дигиталних платформи, алата и материјала, што је омогућило студентима да приступе различитим ресурсима усвајања језичког знања; и да иако су се суочавали с изазовима при усвајању нове лексике, ипак се показало да су дигитална средства помогла бољем разумевању и меморисању речи.

Анализом смо утврдиле да су се при усвајању лексике пословног енглеског језика, од ИКТ најчешће користили јутјуб, друштвене мреже и апликације за учење страног језика на мобилном телефону, док су до значења непознатих речи често долазили погађањем речи из контекста, питајући наставника, колегу/ колегиницу и користећи онлајн доступне речнике. Ово донекле може да упути да и у *изолованим* условима, студентска популација има потребу да успостави друштвену интеракцију, макар она била и виртуелне природе.

Показало се да су најзаступљеније технике за усвајање нових речи, с једне стране, означавање те нове речи у уџбенику и, на маргинама записивање директног превода/ значења речи или синонима, а с друге стране, преписивање нових речи и израза у свеску. Када су у питању методе које су користили за усвајање лексике, издвојила су се два одговора: први, преписивали су и памтили како се реч пише, а уједно памтили и значење речи, и други, где су изговор речи повезивали са већ познатом речи на енглеском језику. Одговори на ова два питања која испитују технике и методе које су студенти и студенткиње користили за усвајање лексике пословног енглеског језика упућују на то да су и у новом формату наставе, у дигиталном окружењу, користили исте оне технике и методе које користе и при класичном облику наставе.

Настава на Београдској академији пословних и уметничких струковних студија одвијала се преко *Microsoft Teams* платформе, али и интерне платформе. Показало се да се студентима и студенткињама највише допадало да се кроз класичне наставне активности, али на онлајн сусретима, усваја лексика пословног енглеског језика. Више од половине испитаних студената и студенткиња је рекло да им се највише допадало да се на часовима обрађују стручни текстови и да се разговара о стручним темама, али и да се користе онлајн доступни аудио и видео материјали. У том погледу се и платформа *Microsoft Teams* генерално показала ефикасном у онлајн настави, а на то је упутило и истраживање Новаковића (2020). Постојеће дигиталне платформе су сличне по општим карактеристикама, али се разликују у интегрисаним функцијама које професори и студенти користе, као на пример дељење екрана и звука, могућност коришћења фотографија, размена материјала у реалном времену итд. Ово су неке од карактеристика које су платформу *Microsoft Teams* чиниле погодном за онлајн наставу пословног енглеског језика на БАПУСС.

Више од 85% испитане студентске популације сложило се са тврдњом да им је овај облик наставе помогао да развију вештине и науче различите методе и стратегије учења лексике пословног енглеског језика које могу и самостално да примењују.

Може се закључити да су се испитани студенти и студенткиње брзо и ефикасно адаптирали на дигиталну наставну праксу. При усвајању језика током пандемије корона вируса користили су онлајн доступне материјале и апликације, али су се служили и традиционалним методама и техникама усвајања лексике страног језика. Такође, открили су и неке нове стратегије које су им олакшале учење и оспособиле их за даљи, самостални рад на ширењу језичког знања. Слична истраживања (Krajka; 2021, Al-khawaldeh et al., 2023; Huang & Kurata, 2024) која су рађена у свету показују како је управо пандемија COVID-19 утицала на развијање неких нових стратегија које помажу учењу енглеског као страног језика код ученика. Ови аутори бавили су се променама у начину усвајања лексике, такође анализирали промене у начину учења у прилагођеној настави током пандемије, посебну пажњу посвећујући ефикасности различитих стратегија, метода и техника за усвајање вокабулара.

Употреба ИКТ у настави страних језика требало би да постане саставни део реализације наставног процеса на свим нивоима образовања, јер нуди велики потенцијал и може олакшати усвајање лексике страног језика. Ширу примену ИКТ интензивирала је криза коју је донела пандемија, међутим, треба подстаћи њену примену како на индивидуалном и локалном нивоу, тако и на глобалном. У том погледу, требало би подстаћи и системски и организовано радити на развоју адекватних дигиталних компетенција и код наставног особља, али и код ученика и студената. За потребе учења страног језика струке на високошколским установама свакако би хибридни (комбиновани) приступ био најадекватнији, односно његова интензивнија и ревноснија примена. Другим речима, платформе попут *MS Teams* и других, могу допринети унапређењу когнитивних способности, затим би нека интерна платформа, као што је, на пример *Moodle*, значајно помогла развоју инвентивности и самосталности при учењу, док би традиционални облик наставе имао функцију бољег разумевања комплексног градива, и оно што је најважније, допринео развијању и одржавању социјализације међу младим људима.

Литература

- Вељковић Мисос, М. и Бошковић Марковић, В. (2021). Информацио-комуникационе технологије у настави страних језика пре и током пандемије вируса COVID-19: преглед истраживања на универзитетском нивоу. *Анали Филолошкој факултета*, 33 (2), 135–150.
- Вранић Петковић, И., Мирковић, Д. и Мандић Ивковић А. (2023). Изазови у настави страних језика на високошколским установама током пандемије вируса COVID-19. *Методички видци*, 14 (2), 191–211. Нови Сад: Филозофски факултет.
- Медар, Ј. и Ратковић, М. (2020). Примена информационо-комуникационих технологија у инклузивном образовном контексту – искуства наставника током пандемије КОВИД-19. У И. Јеремић и др. (Прир.), *Васпитање и образовање у дигиталном окружењу* (109–114). Београд: Филозофски факултет.
- Николић, Ј., Минић, П. и Зрнић, М. (2022). Перцепција и ставови студената према настави на даљину и традиционалној настави пословног енглеског језика и руског језика. *E-HotelLink*, 2 (2), 106–114.
- Новаковић, А. (2021). Функционалност електронских интерактивних платформи у онлајн настави. *Настава и васпитање*, 70 (1), 105–125.
- Поповић, Н., Манић Матић В. и Борљин, Ј. (2021). Интеракцијски аспекти онлајн-наставе страних језика на универзитетском нивоу у доба пандемије вируса корона. *Иновације у настави*, 34 (4), 94–106.
- Степановић С. (2020). Утицај пандемије вируса корона на образовање. *Настава и васпитање*, 69 (2), 183–196.
- Стојановић, Д. (2020). Анализа реализације учења на даљину у Србији за време пандемије вируса КОВИД 19. У П. Митић и Д. Марјановић (Прир.), *Black swan in the world economy 2020* (121–140). Београд: Институт економских наука. <http://ebooks.iien.bg.ac.rs/1492/1/7.%20stojanovic.pdf>. Преузето 12.02.2022.

Alahmad, G. (2020). Vocabulary Learning Strategies and their Relation to Vocabulary Size in Saudi Female Undergraduate EFL Learners. *International Journal of Linguistics, Literature and Translation (IJLLT)*, 3 (7), 208–213. doi:0.32996/ijllt.2020.3.6.22

- Alamer, A. H. H. (2020). Impact of Using Blackboard on Vocabulary Acquisition: KKU Students' Perspective. *Theory and Practice in Language Studies*, 10 (5), 598–603. doi: 10.17507/tpls.1005.14.
- Alharthi, M., Bown, A., & Pullen, D. (2020). The Use of Social Media Platforms to Enhance Vocabulary Developing in Learning a New Language: A Review of the literature. *Arab World English Journal (AWEJ) Special Issue on CALL*, 6, 318–331. doi: 10.24093/awej/call6.21.
- Al-Khawaldeh, N., Olimat, S., Mahadin, D., Mashaqba, B., & al Huneety, A. (2023). The impact of COVID-19 and its terminology learning strategies on EFL learners' vocabulary repertoire. *Ampersand*, 10, doi:10.1016/j.amper.2023.100119.
- Dörnyei, Z., & Taguchi, T. (2010). *Questionnaires in Second Language Research: Construction, Administration, and Processing*. 2nd Edition. New York: Routledge.
- Gacs, A., Goertler, S., & Spasova, S. (2020). Planned online language education versus crisis-prompted online language teaching: Lessons for the future. *Foreign Language Annals*, 53 (2), 380–392. doi:10.1111/flan.12460.
- Hampel, R. (2003). Theoretical perspectives and new practices in audio-graphic conferencing for language learning. *ReCALL*, 15 (1), 21–36. doi:10.1017/S0958344003000314
- Hatch, E., & Brown, C. (2000). *Vocabulary, semantics, and language education* (3rd ed.). Cambridge: Cambridge University Press.
- Huang, H., & Kurata, N. (2024). Learning from the pandemic and looking into the future—the challenges and possibilities for language learning. *The Language Learning Journal*, 52 (5), 481–486. doi:10.1080/09571736.2024.2370600.
- Hurd, S., & Lewis, T. (2008). *Language Learning Strategies in Independent Settings*. Bristol, UK: Multilingual Matters.
- Krajka, J. (2021). Teaching grammar and vocabulary in COVID-19 times: Approaches used in online teaching in Polish schools during a pandemic. *The JALT CALL Journal*, 17 (2), 112–134.
- Lowe, J. (2020). Attendance in Online Classes Versus Traditional Classrooms. Classroom. Synonym. <https://classroom.synonym.com/attendance-online-classes-versus-traditionalclassrooms-1725.html>. Преузето 1. 4. 2022.

- Maican M-A, Cocoradă, E. (2021). Online Foreign Language Learning in Higher Education and Its Correlates during the COVID-19 Pandemic. *Sustainability*, 13(2), 781. doi:10.3390/su13020781.
- Reimers, F., Schleicher, A., Saavedra, J. & Tuominen, S. (2020). *Supporting the Continuation of Teaching and Learning during the COVID-19 Pandemic: Annotated Resources for Online Learning*. OECD: Paris.
- Vranić Petković, I. & Georgijev, I. (2024). Trabajo docente en tiempos de pandemia: El caso del ELE en Serbia. *Годишњак Филозофскої факултета у Новом Сагу*, 49 (5), 155–167. doi: 10.19090/gff.v49i5.2514.
- White, C. J. (2017). Distance language teaching with technology. In C. A. Chapelle & S. Sauro (Eds.), *The Handbook of Technology and Second Language Teaching and Learning* (134–148). Oxford: John Wiley & Sons, Inc.
- Zhang, K., & Bonk, B. C. (2010). Generational Learners & E-Learning Technologies: Issues and Trends. In H. H. Yang, & S. C.Y. Yuen (Eds.), *Practices and Outcomes in E-Learning* (76–92). Hershey: Information Science Reference.

Ivana J. Vranić Petković
Dragica D. Mirković
Ana B. Mandić Ivković

VOCABULARY ACQUISITION IN ONLINE CLASSES
DURING THE COVID-19 PANDEMIC:
EXPERIENCE OF THE STUDENT POPULATION

Summary

This article aims to present the challenges faced by the student population when adopting Business English, with a special focus on vocabulary, during the Covid-19 pandemic. The urgent implementation of alternative online forms of foreign language teaching formats, due to the coronavirus pandemic, also put great pressure on foreign language teachers in terms of applying an appropriate approach. Considering that the distinctiveness and specificity of ESP is reflected precisely in the application of a special register and terminology that are adopted and used in a specific context, it was important to examine what challenges the students encountered in digital teaching. In the article, we define and describe the context of Business English vocabulary acquisition during the period when teaching was not carried out on the premises of the higher education institution, but through online platforms. In order to extract essential data for this empirical research, a survey was created and sent to first-year students who were studying Management at the Academy of Applied Arts and Business Studies in Belgrade. The survey was conducted anonymously, consisted of ten questions and was conducted in October and November 2023. The data was processed using Excel. A quantitative analysis included descriptive statistics: frequencies and percentages. The survey was sent to male and female students (M=22, F=34) who, during the global pandemic, were in their first year of studies. It is very important to note that the data we obtained may be subject to further discussion regarding its reliability due to temporal distance. The research showed which methods and techniques the students resorted to in the context of business English vocabulary acquisition during the pandemic in online classes. It can be concluded that the implementation of information and communication technologies in regard to the acquisition of ESP particularly offers great potential for innovation in the teaching process and can greatly facilitate the acquisition of Business English vocabulary. The examined students quickly and efficiently adapted to digital teaching practices. When

learning a language during the coronavirus pandemic, they used online materials and applications, but they also used traditional methods and techniques for acquiring foreign language vocabulary. In addition, they discovered some new strategies that facilitated their learning and allowed them to continue working independently on acquiring language knowledge and skills.

The use of ICT in foreign language teaching should become an integral part of the teaching process at all educational levels, because it offers great potential and can facilitate the acquisition of foreign language vocabulary. A broader application of ICT has been intensified by the pandemic-caused crisis; however, its application should be encouraged both at the individual level, as well as the global level. In this regard, systematic and organized work on developing appropriate digital competences among teachers as well as among students should be encouraged. For the purposes of learning ESP in higher education institutions, a hybrid (blended) approach would undoubtedly be the most suitable, i.e., its most intensive and diligent application.

Key words: Business English, student population, online teaching, higher education institutions, Covid-19 pandemic

ПРИЛОГ – УПИТНИК

1. ПОЛ М Ж
2. ГОДИНЕ СТАРОСТИ _____
3. КАДА СТЕ САМОСТАЛНО УЧИЛИ ЛЕКСИКУ ПОСЛОВНОГ ЕНГЛЕСКОГ ЈЕЗИКА ПУТЕМ ИК ТЕХНОЛОГИЈЕ, ШТА СТЕ НАЈЧЕШЋЕ БИРАЛИ?
 - А. Онлајн енглеско-енглески речник (монолингвални)
 - Б. Онлајн билингвални речник
 - В. Јутјуб видео садржаје
 - Г. Онлајн часописе
 - Д. Онлајн пословне вести из струке
 - Ђ. Апликације за учење језика на мобилном телефону
 - Ж. Друштвене мреже
 - З. Не користим ништа од наведеног
4. ТОКОМ ПАНДЕМИЈЕ, КАКО СТЕ ДОЛАЗИЛИ ДО ЗНАЧЕЊА НЕПОЗНАТИХ РЕЧИ ПРИ ОБРАДИ ТЕКСТА/ ЛЕКСИЧКИХ ВЕЖБИ?
 - А. Погађањем речи из контекста
 - Б. Питајући наставника
 - В. Питајући колеге
 - Г. Коришћењем онлајн речника
5. КОЈЕ СТЕ ТЕХНИКЕ КОРИСТИЛИ ЗА УЧЕЊЕ ЛЕКСИКЕ ПОСЛОВНОГ ЕНГЛЕСКОГ ЈЕЗИКА ТОКОМ ОНЛАЈН НАСТАВЕ?
 - А. Означавам нове речи у уџбенику и ту записујем превод и/ или синониме
 - Б. Преписујем листе речи и израза у свеску
 - В. Правим електронску листу речи и израза помоћу рачунара
 - Г. Користим онлајн речник да креирам своју листу
 - Д. Користим апликације за тематско учење лексике на мобилном телефону
 - Ђ. Абецедно групишем речи и изразе
 - Ж. Тематски групишем речи и изразе
6. КАКВЕ СТЕ МЕТОДЕ КОРИСТИЛИ ЗА УЧЕЊЕ ЛЕКСИКЕ ПОСЛОВНОГ ЕНГЛЕСКОГ ЈЕЗИКА ТОКОМ ОНЛАЈН НАСТАВЕ?
 - А. Преводим речи и изразе на српски помоћу билингвалног речника
 - Б. Преводим речи и изразе на српски помоћу монолингвалног
 - В. Користим онлајн монолингвални речник да научим изговор и видим примере употребе
 - Г. Проширујем листу речи из уџбеника са синонимима и објашњењима уз помоћ онлајн монолингвалног речника
 - Д. Користим апликације за учење на мобилном да креирам сопствену листу и пратим напредак
 - Ђ. Изговор повезујем са познатом речи на енглеском
 - Ж. Изговор повезујем са сличном речи на српском
 - З. Преписујем и памтим како се пише реч и уједно памтим значење
 - И. Правим асоцијације помоћу менталних слика

- Ј. Обновљам научене речи понављањем наглас
К. Смишљај сопствене примере реченица са новим речима, затим читам наглас
Љ. Замишљај себе у датој ситуацији како користим реч/ израз
М. Памтим све на часу
Н. Ниједну од наведених
7. КРОЗ КАКВЕ АКТИВНОСТИ СТЕ НАЈВИШЕ ВОЛЕЛИ ДА УСВАЈАТЕ ЛЕКСИКУ ПОСЛОВНОГ ЕНГЛЕСКОГ ЈЕЗИКА ТОКОМ ОНЛАЈН ЧАСОВА?
- А. Обрада стручних текстова (читање/ превод/ одговори на питања)
Б. Разговор о стручним темама
В. Лексичке вежбе базиране на проблемским ситуацијама струке
Г. Граматичке вежбе базиране на стручним примерима
Д. Кроз аудио/ видео материјале
Ђ. Коришћење речника
8. КАДА ЈЕ У ПИТАЊУ ЛЕКСИКА ПОСЛОВНОГ ЕНГЛЕСКОГ ЈЕЗИКА ПРЕФЕРИРАМ ДА...?
- А. Самостално учење путем ИК технологије
Б. Учење путем организоване наставе/ курсева (у групи и уз помоћ професора)
9. ДА ЛИ СУ НЕКЕ ОД УСВОЈЕНИХ СТРАТЕГИЈА ЗА УЧЕЊЕ ПОСЛОВНЕ ТЕРМИНОЛОГИЈЕ ЕНГЛЕСКОГ ЈЕЗИКА, А КОЈЕ СТЕ КОРИСТИЛИ ТОКОМ ТРАЈАЊА ОНЛАЈН НАСТАВЕ, ПОБОЉШАЛЕ ИЛИ УНАПРЕДИЛЕ ВАШЕ ЈЕЗИЧКО ЗНАЊЕ?
- А. Помогле су ми да научим нове речи и изразе
Б. Активирале су пасивно знање речи и изразе
В. Унапредице могућности комуницирања у домену енглеског језика
Г. Помогле да самостално наставим да учим пословни енглески језик
Д. Нису значајно утицале на усвајање пословне терминологије
10. ОВАЈ ОБЛИК НАСТАВЕ ПОМОГАО МИ ЈЕ ДА НАУЧИМ РАЗЛИЧИТЕ МЕТОДЕ УЧЕЊА ЛЕКСИКЕ ПОСЛОВНОГ ЕНГЛЕСКОГ ЈЕЗИКА КОЈЕ МОГУ ДА НАСТАВИМ САМОСТАЛНО ДА ПРИМЕЊУЈЕМ.
- А. Потпуно се слажем
Б. Слажем се
В. Неодлучан/на сам
Г. Не слажем се
Д. Уопште се не слажем